

Жақсы әйел жаман еркекті түзейді

Бұрынғы заманда Тәкір деген бір хан өзінің сүйікті уәзірін шақырып алып:

– Бүгін төбемнен бес қаз өтті, қаздың алдындағы біреуі артқы төртеуіне бір сөз айтты, сол сөзді тауып бер, егер таба алмасаң, өлтіремін! – дейді. Табуына үш күн кеңшілік беріпті. Үш күнде уәзір үлкен-кіші халайықтан сұраған екен, ешкім таба алмапты. Оны Тәкір ханның қызы біледі екен. Уәзір өзінің қызын жіберіп сұратады.

Ханның қызы айтады:

– Айтуға мен өзім де қорқамын, – дейді.

– Уәзірдің қызы менің әкемді патша өлтіреді ғой – деп жалынып қоймаған соң айтыпты.

– Алдыңғы қаз артқы қазға: «Жақсы әйел жаман еркекті түзейді», – деген. Осылай деп уәзір патшаға жауап берсін! – дейді. Бірақ: «Мұны саған кім айтты?» деп уәзірден патша сұраса, өзім таптым десін! – дейді.

Үш күннен қалмай уәзір патшаға келді.

– Таксыр, таптым. Алдыңғы қаздың артқы төрт қазға айтқаны мынау: «Жақсы әйел жаман еркекті мұратына жеткізеді», – деген. Сонда Хан айтты:

– Рас, сен ақылды уәзірімсің, бірақ ол қаздың сөзін өзіңнің білуің қиын, һәм мүмкін емес, мұны саған айтқан адамды айт. Болмаса бәрібір өлтіремін! – дейді. Уәзір жанынан қорқып:

– Таксыр, өзіңіздің қызыңыз айтты, – дейді. Патша қызын алдырып сұрады. Қызы: «Айтқаным рас», – деді. Онан соң уәзірді босатып, сол қаладан бір жаман адам іздетті. «Мен соған қызымды беремін», – депті. Ол жіберген адамдар қаладан бір диуана адамды

Az ügyes asszony rendre tanítja a mihaszna férjet

Réges-régen egy Tekir nevű kán hívatta kedvenc vezírét:

– Ma elszállt felettem öt liba, az első mondott valamit a többi négynek. Tudd meg mi volt az. Ha nem találod ki, akkor megöletlek. A megfejtésre három napot adott. A három nap alatt a vezír megkérdezte a nép apraját-nagyját, de senki sem tudta a választ. Tudta viszont a kán lánya. A vezír elküldte hozzá saját lányát, hogy megtudakolja tőle a megfejtést.

A kán lánya így szólt:

– Még én is félek elmondani.

– A pasa meg fogja öletni az apámat – könyörgött a lánynak a vezír lánya. Erre aztán elmondta.

– Az első liba így szólt a hátsó négyhez: „Az ügyes asszony rendre tanítja a mihaszna férjet.” Válaszolja ezt a vezír a pasának. Ha ő kérdi, hogy ezt kitől hallotta, mondja azt, hogy maga találta ki.

Három napon belül a vezír a pasa elé állt.

– Felség, megfejtettem a feladványt. Az első liba így szólt a többi négy libához: „Az ügyes asszony a mihaszna férjet céljához eljuttatja.” Megszólalt a kán:

– Igaz te okos vezírem vagy, de a liba szavait nehéz lenne magadtól kitalálni, sőt lehetetlen is. Mondd meg, ki mondta el neked. Ha nem árulod el, úgyis megöletlek!

A vezír halálra rémült:

– Felség, a saját lányától tudtam meg.

A pasa hívatta a lányát és őt is megkérdezte. „Igaz, én mondtam el” – felelte a lány. Ezután a vezírt elengedte, a városban kerestetett egy mihaszna embert, hogy hozzáadja a lányát. Kiküldött emberei hoztak a városból egy koldust. Összeházásította vele a lányát, és megparancsolta

алып келеді. Патша қызын сол диуана қайыршыға некелеп беріпті, нәм қаладан тысқары тұрмаққа жарлық қылыпты. Кімде-кім бұлардың қасына барса, оны өлтіремін деп жарлық етеді. Патшаның қызы:

– Әке, мен сенің қызың едім ғой, тым болмаса жегені адал адамға қосыңыз, – деп, әкесіне көп жалынды. Патша:

– Менің жарлығым екі болмайды, өз обалың өзіңе, – деп, қаладан айдатып жібертті.

Патшаның қызы: «Құдайдың салғанына шүкір», – деп, қайыршыны қолынан жетектеп, қаланың бір шетінен үй салып, өзі іс тігіп, бірнеше күннің ішінде көп ақша тауып алып, қайыршыға қолынан адал ас беріп, ақырындап ақыл үйретеді. Және оған: «Мен не айтсам, соны ғана істе», – дейді. Ол ханның қызының айтқанын істеп жүре береді. Бірнеше күндерден кейін ханша базарға барып, өзі ат танитын сыншы екен, күйеуіне бір жүйрік тұлпар ат және бір өткір қылыш сатып алады. Сөйтіп, күйеуінің беліне қылышты байлап, атқа мінгізіп, әр күн сайын қолына ақша беріп, базарға жіберіп, керекті нәрселерін алдыратын болыпты.

Жаман адам енді сөзге түсініп, айтқанын істеп жүре беріпті. Екеуі ерлі-зайыпты адам болыпты.

Бірнеше күндерден кейін патша жарлық қылады. «Өзіме қараған жерде басы алтын, құйрығы күміс бір киік бар, соны кімде-кім ұстап берсе, сол адамға сұрағанын берем», – дейді. Соны ұстаймыз деп қаладағы көп адамдар сахараға шығып, киік жүретін тауларды қамап алыпты. Және хан айтыпты:

– Киік кімнің басынан секіріп кетсе, соның басын жоқ қылып, малын қазынаға аламын, – депті. Бұл жиынға ханша тұлпарға мінгізіп, беліне қылыш байлап, күйеуін аттандырып былай деді: «Киікті ұстағанда хан: «Тілегенің не?» – деп сұраса: «Үш күнге дейін түнде от жаққызбаңыз», – деп айт!» – деп үйретеді.

Барлық халық киікті қамап алғанда, киік ханның өзінің басынан секіріп кетті.

Әрине, ешкім киікті ұстай алмады, жұрт тұрған жерінде тұ-

nekik, hogy a városon kívül kell élniük. „Bárki a a közelükbe megy, megöletem” – hangzott a tiltás.

A lány könyörgött az apjának:

– A lányod vagyok, legalább olyannal házasítottál volna össze, aki saját munkájával keresi meg a betevőt.

– Én a parancsomat meg nem másítom, a vétkedért megfizetsz – válaszolta a pasa, és kiűzte őket a városból.

A pasa lánya megbékélt isten akaratával, kézen fogta a koldust, és elment. Házat építettek a város szélén. Ő varrással néhány napon belül sok pénzt keresett. A keze munkájával előteremtett élelemmel eltartotta a koldust, majd lassacskán okítani kezdte férjét: „Csak azt tedd, amit mondok!” Ő pedig úgy cselekedett, ahogy a kán lánya kívánta. Néhány nap múlva a lány a bazárba ment, mivel értett a lovakhoz. Vett a férjének egy gyors lovat és egy éles kardot. A kardot a derekára övezte, és lóra ültette. Mindennap pénzt adott neki, és elküldte a bazárba, hogy vegye meg a szükséges holmikat.

A mihaszna ember kezdte megérteni felesége szavait, és azt tette amit mondott. Házasársakká váltak.

Néhány nap múlva a pasa kihirdette, hogy van a birodalmában egy aranyfejű, ezüst farkú szarvas. Aki azt elfogja, annak teljesíti a kérését. A sok ember a városból mind a pusztára ment, hogy elfogják az állatot. Körbevették a hegyeket, ahol a szarvas élt. A kán még hozzátette:

– Akinek a feje fölött átugrik a szarvas, annak fejét vetetem, és vagyona a kincstárba kerül.

A gyülekezésre a kán lánya is lóra ültette férjét, oldalára kardot kötött, és a többiekhez küldte.

– Ha a szarvast elfogod, a kán kérdi majd a kívánságod. Kérd azt, hogy három napig ne gyújtsanak tüzet éjjel! – tanácsolta neki indulás előtt.

Amikor az emberek körbevették a szarvast, az átugrott a kán feje felett.

Persze senki nem tudta elfogni az állatot, mindenki mozdulatlaná dermedt.

A kán veje tovább űzte, dél körül elfogta, és visszatért a kánhoz. A

рып қала беріпті.

Күйеу киікті қуып кете береді. Түс мезгілінде киікті ұстап алып, ханға қайтадан келеді. Хан мұның баяғы күндегі киімін қайдан білсін, батырым деп аттан түсіріп, алдына барып, сәлем беріп тілегінді сұра дегенде, күйеу: «Қол астыңыздағы халыққа үш, күнге дейін күн батысымен және күн шыққанша от жақтырмауыңызды сұраймын», – дейді.

Хан ертеңіне халқына жарлық қылып: «Үш күндік азықтарын күндіз пісіріп, түнде шамдарын да жақпасын!» деп, әмір таратады. Үшінші күні жұрт жатқан уақытта сырттан: «Рұқсат болса, қонамыз, құдайы қонақ едік», – деген дауысты естіп, ханша жүгіріп шығып, екі қонақты күркелеріне кіргізіп, бар тамағын әзірлеп, алдарына әкеп қояды.

Ханшаның бірі он болып, содан былай аз уақытта қаланың тиісті жерінен бір жақсы үй алып, жақсы тұрып кетіпті. Келген екі қонақтың бірі «бақ», бірі «дәулет» екен. Ханша адал еңбегімен ақылының арқасында бақты өзіне қаратып, басына дәулет қондырған екен.

Көп уақыт өткен соң Ханша бір күні мырзасын ханды қонаққа шақыруға жіберіпті. Хан бұл күйеуі екенін танымайды, қонаққа келіп: «Мырзеке», – деп, сөйлесіп отырыпты.

Тамақты ханша жақсылап пісіріп, ханға алып келіп беріпті. Хан жеп көріп:

– Менің жаман адамға берген қызымның пісірген тамағындай тәтті екен, – деп жылап қоя беріпті. Сол жерде қызы да жылап, әкесіне көрісіп танысыпты. Хан қызы мен күйеуін қалаға алып барып, өзінің орнына патша қойыпты. Сөйтіп, хан қызы мұратына жетеді. «Жақсы әйел жаман еркекті түзейді», – деген осыдан қалған сөз екен.

kán vitéznek szólította, nem tudott a férfi korábbi öltözetéről, elébe ment és köszöntötte. Mikor a kívánságáról kérdezte, ő így válaszolt:

– Birodalmad népének tiltsd meg, hogy három napig napnyugta és napkelte között tüzet gyújtsen. Ez a kérésem.

A kán másnap parancsba adta, hogy három napi ételüket nappal főzzék, este pedig nem gyújthatnak gyertyát. A harmadik napon miután az emberek lefeküdtek, a kán lányánál két vendég szállást kért éjszakára, mondván „isten vendégei vagyunk”. Bevezette őket a sátorba, mindenféle ételt rakott eléjük.

Ezután a kán lányának vagyona gyarapodott, nem sokára vett egy szép házat a városban, jól megéltek. A vendégek egyike a Szerencse, másika pedig a Gazdság volt.

A kán lánya becsületes munkával és éles eszével szerencséhez és boldogsághoz jutott.

Telt-múlt az idő, a kán lánya egy nap elküldte a férjét, hogy hívja vendégségbe a kánt. Ő nem ismerte fel, hogy a veje, házigazdaként beszelgetett vele.

Az ételeket a lány a legjobb tudása szerint készítette el, és felszolgált a kánnak. Ő megkóstolta, majd könnyekre fakadt:

– Olyan ízletes az étel, mint amelyet a lányom főzött, akit egy mihaszna emberhez adtam férjhez. A lány is sírva fakadt, apjára nézett, mire ő megismerte. A kán visszafogadta a palotába a lányát és férjét is. A vejét megtette maga helyett uralkodónak. Így érte el a kán lánya a célját. Azóta él ez a mondás: „Az ügyes asszony rendre tanítja a mihaszna férjét.”